

Handlingsprogram

2026-2029

Förbundsstyrelsens förslag till
kongressen 2026-06-09-11

SKPF
pensionärerna

Innehåll

Vår vision

Om SKPF Pensionärernas handlingsprogram..... 3

1. Ett samhälle för hela livet 4

1.1 Stark välfärd – Jämlika pensioner..... 4

1.2 Rättigheter också för äldre..... 4

1.3 Räkna med äldre i arbetet med hållbarhet 4

2. Ett samhälle för hela livet - fyra utmaningar 5

2.1 Växande klyftor och bristande ekonomisk trygghet 5

2.2 En välfärd som glider isär..... 5

2.3 Ett digitalt samhälle som inte är till för alla 5

2.4 Minskad delaktighet och osynlig erfarenhet..... 6

2.5 SKPF:s väg framåt..... 6

3. Små klyftor och trygghet för alla ger ett bättre samhälle 7

3.1 Äldres ekonomi..... 7

3.2 SKPF Pensionärerna arbetar för: äldres ekonomi 7

3.3 Stärkt konsumentmakt..... 8

3.4 SKPF Pensionärerna arbetar för: stärkt konsumentmakt 8

3.5 Arbetsliv..... 8

3.6 SKPF Pensionärerna arbetar för 9

4. En stark välfärd alla får del av efter behov 10

4.1 Nära och förebyggande hälso- och sjukvård 10

4.2 Läkemedel..... 10

4.3 SKPF Pensionärerna arbetar för: Sjukvård och läkemedel 11

4.4 Tänderna – verkligen en del av kroppen 11

4.5 Vänd psykisk ohälsa till hälsa och välmående 11

4.6 Äldres välmående och hälsa handlar också om maten..... 12

4.7 SKPF Pensionärerna arbetar för: 12

4.8 En äldreomsorg som utgår från behov, rättigheter och värdighet 12

4.9 SKPF Pensionärerna arbetar för: Äldreomsorg..... 13

4.10 Bygg bostäder och samhällen där äldre får plats..... 14

4.11 SKPF Pensionärerna arbetar för: Bostäder..... 14

5. Ett digitalt samhälle som är till för alla 16

5.1 AI och välfärdsteknik – Utgå från människans behov 16

5.2 SKPF Pensionärerna arbetar för: AI..... 16

5.3 Alla äldre har rätt till säkerhet och trygghet 16

5.4 SKPF Pensionärerna arbetar för: Säkerhet och trygghet..... 17

6. Involvera alla – Ta tillvara livslång erfarenhet..... 18

6.1 Delaktighet och rättigheter också för pensionärer..... 18

6.2 SKPF Pensionärerna arbetar för: 18

7. KPF Pensionärerna – en viktig påverkanskraft 19

7.1 SKPF Pensionärerna arbetar för: 19

Vår vision

SKPF Pensionärerna arbetar för ett samhälle med en bättre vardag för oss pensionärer där ålder inte spelar någon roll. Ett samhälle där alla äldre ges möjlighet att leva ett bra liv med en god ekonomi, med den omvårdnad och sjukvård som behövs, med god tillgänglighet och utan att diskrimineras.

SKPF Pensionärerna ska etablera sig som en välkänd intresseorganisation för pensionärer genom att påverka beslutsfattare och öka inflytandet i de frågor som medlemmarna tycker är viktiga. SKPF ska arbeta för det goda livet, där ingen pensionär behöver kämpa för sin överlevnad.

Om SKPF Pensionärernas handlingsprogram

SKPFs handlingsprogram är en färdplan mot ett samhälle för hela livet. Vi har som förbund viktiga mål som ett jämlikt och jämställt samhälle som ger alla ett värdigt liv. SKPF arbetar för ett hållbart samhälle, ekonomiskt, socialt och ekologiskt. Med handlingsprogrammet som grund skapar vi opinion för det jämlika och jämställda samhället, byggt på mångfald, fritt från diskriminering. Vårt handlingsprogram är också en plattform för ett arbete för solidaritet mellan generationer.

1. Ett samhälle för hela livet

1.1 Stark välfärd – jämlika pensioner

SKPF och förbundets medlemmar har hjärta och själ i den svenska välfärden, efter många års samlade insatser i välfärdsjobb. Samtidigt syns de svagheter som finns i välfärdsnätet väldigt konkret i vardagen. Även om man gått i pension och lämnat det aktiva yrkeslivet så drömmer man om ett samhälle där välfärden är starkare än idag.

För många blir bristerna i välfärdssystemet konkret när man efter ett långt yrkesliv får ut en alltför låg pension. Därför måste politiken ställas om så att vi får ett samhälle som ger den som jobbat hårt ett helt yrkesliv en god pension man kan leva på. Inte bara överleva.

Finansiering av välfärdens olika verksamheter nationellt, regionalt och lokalt görs genom skatter. De måste tas in efter de behov som finns i välfärden. SKPF vill att statsbidragen till vård och äldreomsorg räknas upp i takt med inflationen så att inte välfärdens verksamheter och löner till personalen försämras i värde över tid.

1.2 Rättigheter också för äldre

SKPF arbetar för att äldres rättigheter ska stärkas i Sverige. Därför menar vi att en FN-konvention behövs för att främja, skydda och säkerställa äldre personers fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna.

SKPF vill att Sverige välkomnar och ratificerar en kommande äldre-konvention. Vi vill inte att Sverige bara passivt väntar på en konvention utan också deltar aktivt i arbetet med en sådan. Där måste de äldres perspektiv, upplevelser och förslag tas till vara, genom de organisationer som företräder pensionärer.

En FN-konvention måste ge ökat inflytande för pensionärernas organisationer där politiska beslut fattas. Det ska finnas pensionärsråd i alla kommuner och regioner. Pensionärsorganisationerna måste få en stor delaktighet i övervakningen av hur Sverige lever upp till och förverkligar en sådan konvention.

1.3 Räkna med äldre i arbetet med hållbarhet

Ingen ska lämnas utanför. Det är en devis som också handlar om äldre personers rätt till ett gott liv. När FN beslutade om de globala målen i Agenda 2030 byggde det på att inget hållbart samhälle kan skapas om inte äldre personer inkluderas. Därför måste allt arbete för ett hållbart samhälle ta hänsyn till de äldres behov.

2030 har FN satt målet att vi har ställt om till ett ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbart samhälle. SKPF vill att Sverige avslutar arbetet med hållbarhetsagendan genom att verkligen ha fokus på att skapa hållbara samhällen för äldre personer.

2. Ett samhälle för hela livet - fyra utmaningar

Sverige åldras, och det är något att vara stolt över. Vi lever längre, friskare och mer aktiva liv än någonsin tidigare. Men samhället har inte riktigt hängt med. För många pensionärer innebär åldrandet inte frihet, utan oro. Oro för ekonomin, för vården, för ensamheten, för att inte klara det digitala.

SKPF står upp för alla som byggt det här landet och vi kräver ett samhälle som fungerar genom hela livet, inte bara i början av det. För att nå dit måste vi se verkligheten som den är. Underlaget till detta program visar fyra grundproblem som särskilt påverkar dagens och morgondagens pensionärer.

2.1 Växande klyftor och bristande ekonomisk trygghet

Sju av tio av medlemmar upplever att den allmänna pensionen inte räcker till. Priserna på boende, mat och vård ökar, medan pensionerna halkar efter. Klyftorna ökar mellan kvinnor och män, mellan dem som haft tunga jobb och dem med akademiska yrken och mellan dem som har eller saknar tjänstepension.

Den som slitit ett helt liv ska inte behöva vända på varje krona eller leva med ständig oro för räkningarna. SKPF Pensionärerna vill driva på för en ny rättvisepolitik för äldre, där pengarna ska räcka till ett värdigt liv. Det ska löna sig att ha arbetat.

2.2 En välfärd som glider isär

Vård, omsorg och tandvård ska vara lika för alla, men så är det inte idag. Äldre får vänta på vård och tvingas ständigt möta nya ansikten i hemtjänsten. Allt fler äldre riskerar att inte ha råd att hämta ut sin nödvändiga medicin efter att högkostnadsskyddet försämrats för läkemedel. Skillnaderna mellan regioner och mellan kommuner har blivit så stora att de hotar principen om likvärdighet. Det är inte värdigt ett välfärdsland.

SKPF kräver att politiken tar ansvar. Vi kan inte acceptera ett Sverige där välfärden glider isär. Vi måste stoppa den utveckling vi ser idag med ökade klyftor och utanförskap.

Nu behövs nationellt ansvar för vårdens samordning, satsningar på kompetens och personal i äldreomsorg och inte minst den nära sjukvården och en rättighetsbaserad syn på äldre människors behov.

2.3 Ett digitalt samhälle som inte är till för alla

Digitaliseringen har gjort livet enklare för många, men svårare för andra. Den som inte har digital kompetens riskerar att hamna utanför.

Att boka tid på vårdcentralen, betala räkningar eller köpa en bussbiljett kräver numera en smartphone och BankID. Samtidigt ersätts mänsklig kontakt i vård och omsorg med teknik som inte alltid fungerar eller känns trygg.

Det ska vara möjligt att leva fullt ut även utan digitala färdigheter. Tekniken ska användas för att stärka gemenskap och trygghet.

2.4 Minskad delaktighet och osynlig erfarenhet

Äldre är underrepresenterade i politiken och i många beslutsprocesser. Pensionärsråd saknar ofta verkligt inflytande. Fördomar om äldre, en inte sällan skev och fördomsfull spegling och ren och skär åldersdiskriminering präglar allt från arbetslivet till samhällsdebatten.

Samtidigt utgör äldre ryggraden i föreningslivet, frivilligheten och den lokala gemenskapen. Samhället skulle stå stilla utan oss. SKPF arbetar för att äldre ska ses som en samhällsresurs, inte som en kostnad. Demokratin blir starkare när hela befolkningen är representerad, även de som har lång livserfarenhet.

2.5 SKPF Pensionärernas väg framåt

De fyra problemen vi beskriver ovan hänger ihop. Ekonomisk otrygghet, bristande vård, digital exkludering och minskat inflytande är olika uttryck för samma grundläggande obalans, ett samhälle som byggts för den som är ung, frisk och digital.

SKPF vill bidra till att Sverige åter blir ett land där alla generationer kan leva jämlikt, fritt och delaktigt. Vi är en del av lösningen: en folkrörelse som förenar livserfarenhet med framtidstro. Det här handlingsprogrammet är vår plan för att nå dit – steg för steg, tillsammans.

SKPF vill göra det inom fyra områden för reformer:

- Små klyftor och trygghet för alla ger ett bättre samhälle,
- En stark välfärd alla får del av. Efter behov,
- Ett digitalt samhälle som är till för alla,
- Involvera alla. Ta tillvara livslång erfarenhet.

3. Små klyftor och trygghet för alla ger ett bättre samhälle

3.1 Äldres ekonomi

Den allmänna pensionen ska ge ekonomisk trygghet på äldre dagar och utgöra grundtryggheten i den totala pensionen. Det var intentionen med dagens pensions-system. Tjänstepensionen skulle utgöra ett komplement och privat pensions-sparandet ett frivilligt tillskott, men rollfördelning har förändrats. Den allmänna pensionen har för-svagats samtidigt som tjänstepensionen har blivit en nödvändighet för många, för att klara vardagsekonomin som pensionär. För vissa räcker inte ens den totala pensionen till för att täcka normala levnadskostnader.

För att motverka att pensionsnivåerna sjunker har pensionsåldern successivt höjts och riktålder införts mot bakgrund av att vi generellt sett lever längre. Om pensionsuttaget inte skjuts upp riskerar pensionsnivån bli längre än för tidigare generation. Detta då uttagsålder i kombination med förväntad återstående medellivslängd styr nivån på den allmänna pensionen utöver livs-inkomsten, men samtidigt ökar skillnaderna i livslängd mellan olika grupper i samhället. Låg-utbildade och lågavlönade kvinnor är en grupp som har en allt kortare eller stagnerad livslängd. Deras pensionskapital fördelas därmed över fler år än de förväntas leva.

Högre pensionsåldrar har införts utan att arbetsmiljö och arbetsvillkor har förbättrats avsevärt. Förutsättningarna till att orka, vilja och kunna arbeta längre är därmed ojämlika. Många yrkes-grupper, särskilt inom den kvinnodominerade välfärdssektorn, har fysiskt och psykiskt krävande arbeten. De påbörjar dessutom arbetslivet tidigare än högutbildade och högavlönade grupper som även har bättre förutsättningar till att orka arbeta upp i åldrarna.

Möjligheterna att arbeta ihop en tillräcklig pension måste bli mer rättvist för att pensionssystemet ska uppfattas legitimt och pensionerna bli mer jämlika. Samtidigt måste ett starkt ekonomiskt grundskydd finnas för de som av olika skäl inte har haft möjlighet att arbeta ihop en tillräcklig pension för att de ska få ekonomisk trygghet. Bostadskostnadstaket har exempelvis inte höjts på många år inte heller förmögenhetsgränsen i bostadstillägget.

För att den allmänna pensionen ska nå en tillräcklig nivå och för att ett långt arbetsliv ska ha lönat sig för alla, så räcker det inte med att människor arbetar längre. Avsättningarna till inkomst-pensionen måste höjas.

Den enskilde har idag ett stort ansvar för pensionen, samtidigt som pensionssystemet är komplext och svårt att överblicka, inte minst i samspel med skattesystemet.

3.2 SKPF Pensionärerna arbetar för:

- Det ska löna sig att ha arbetat och det allmänna pensionssystemet ska ge en tillräcklig och trygg pension till alla.
- Den allmänna pensionen ska stärkas genom höjd pensionsavgift, som kommer både dagens och framtidens pensionärer till del.
- Grundskyddet ska utredas och reformeras för att göra det enklare, mer träffsäkert och rättvist, som en del av en samlad helhetsöversyn av pensionssystemet för trygga och hållbara pensioner.
- Möjlighet till tidigare utträde från arbetslivet ska utredas för ett mer rättvist och jämställt pensionssystem utifrån exempelvis antal år i arbetslivet och arbetsbelastning, utan att den enskilde straffas.

- Bostadskostnadstaket och förmögenhetsgränsen ska höjas i bostadstillägget. Taket i bostadstillägget ska indexeras för att motsvara genomsnittliga höjningar av bostadskostnaden.
- Att pensions- och skattesystemet förenklas för att ge äldre bättre förutsättningar att kunna ta medvetna val kring sin ekonomi.

3.3 Stärkt konsumentmakt

Digital kunskap och tillgång

Digital kompetens är en grundläggande förutsättning för att kunna agera konsument i idag, eftersom samhällsservice, offentliga funktioner och köp av varor och tjänster i stor utsträckning är digitaliserade. Digital delaktighet är därför avgörande för att kunna göra trygga konsumentval, ta del av samhällsinformation och utöva sina demokratiska rättigheter. Samtidigt saknar en del äldre fortfarande nödvändiga digitala kunskaper, och alla har inte tillgång till internet, exempelvis personer på särskilda boenden. I den digitaliserade och globaliserade konsumentmarknaden blir digital kompetens dessutom avgörande för att kunna förstå sina rättigheter och kunna tillvarata dem vid problem eller misslyckade köp.

Stärkt lokal konsumentrådgivning

I takt med att konsumentmarknaden blivit allt alltmer digitaliserad och svårnavigerad har behovet av oberoende och fördjupad konsumentrådgivning ökat. Något som inte Konsumentverket erbjuder, men kommunerna. Tillgången till kommunal konsumentvägledning är emellertid ojämnt fördelat över landet och varierar i både kvalitet och tillgänglighet. Endast hälften av landets kommuner erbjuder någon form av stöd. Till skillnad mot budget- och skuldsanering är inte kommunal konsumentvägledning lagstadgad.

3.4 SKPF Pensionärerna arbetar för:

- Alla äldre ska ha möjlighet till digital delaktighet och tillgång till internet, även på särskiltboende.
- Att äldre ska ges tillgång till utbildning och stöd i användning av digitala verktyg.
- Äldres kunskaper om konsumenträtt ska stärkas så att de kan göra trygga val och tillvarata sina rättigheter.
- Kommunal konsumentvägledning ska bli lagstadgad för att säkerställa likvärdig och jämlik tillgång i hela landet.

3.5 Arbetsliv

Arbetslivet är varken jämlikt eller jämställt och arbetsförhållandena skiljer sig åt mellan olika yrken. Förutsättningarna att orka arbeta och tjäna in till en tillräcklig pension eller att arbeta fram till den allt högre pensionsåldern är därmed olika. I exempelvis den kvinnodominerade välfärdssektorn råder låga löner, underbemanning, hög arbetsbelastning, tuffa arbetsvillkor och slitsam arbetsmiljö, vilket leder till högre sjukfrånvaro, längre sjukskrivningar och till att de anställda går ner i arbetstid för att orka med. Många väljer också, oftast ofrivilligt, att lämna arbetslivet i förtid. Om sjukersättning inte beviljas tvingas många att ta ut pensionen innan riktåldern, vilket ger lägre månadsutbetalningar livet ut.

Rätt bemanning är avgörande för att personalen inte ska behöva betala med sin hälsa och en sämre pension. För det krävs en långsiktig och hållbar finansiering av välfärden.

Diskriminering

Det krävs en förändrad syn på äldre. Samhälle, arbetsgivare och tänkbara kollegor måste se erfarenhet och kunskap som finns tillgänglig för insatser men som idag ibland utestängs.

Diskrimineringslagen förbjuder diskriminering på grund av ålder i arbetslivet. Ålderismen kan komma till uttryck genom att man inte får något nytt jobb eller att man går miste om kompetensutveckling eller befordran. Sannolikheten att bli kontaktad av en arbetsgivare faller kraftigt redan från 40-årsåldern. Samhället, inte minst Diskrimineringsombuds-mannen, behöver få tydligare och skapare uppdrag att granska och vidta åtgärder mot ålderismen i arbetslivet.

3.6 SKPF Pensionärerna arbetar för:

- Långsiktig och hållbar finansiering av vård och omsorg som ger en hållbar arbetsmiljö för personalen och mer jämlika pensioner.
- Rätt och utbildad personal och bemanning efter behov. Det är en förutsättning för en äldreomsorg och sjukvård av god kvalité. Personalen ska inte betala med sin hälsa och en lägre pension.
- Högre löner och möjlighet till kompetensutveckling för att höja statusen för välfärdsyrkena.
- Heltid ska vara norm.

4. En stark välfärd alla får del av efter behov

SKPF lägger förslag i det här handlingsprogrammet som ska stärka välfärden för alla. Det innebär bland annat en god hälso- och sjukvård som i den äldres närhet kan ge vård och rehabilitering och som har tid att möta den äldres ofta ökade och sammansatta behov av vård. Ska det kunna uppnås måste mycket mer göras för en bättre hälso- och sjukvård. SKPF menar att hälso- och sjukvården ska byggas upp utifrån människors behov, snarare än efter sjukdomar eller institutioner.

4.1 Nära och förebyggande hälso- och sjukvård

I dag tvingas många äldre vänta alldeles för länge på sjukvård, och de senaste åren har utvecklingen gått åt fel håll. Detta trots uttalade ambitioner om att korta köerna. Det ger onödigt lidande och risk för att sjukdomstillståndet förvärras.

Den nära vården, såsom primärvården och kommunernas hälso- och sjukvård, är inte anpassad efter det växande antalet äldres behov. Resurser till den nära sjukvården har inte ökat. Det gör att äldre inte får tidiga, förebyggande och rehabiliterande vårdinsatser på det sätt som behövs.

Alltför få äldre har en vårdkontakt eller en fast läkarkontakt inom primärvården. Det försämrar patientsäkerheten och kontinuiteten. SKPF vill se en utbyggd nära sjukvård med förstärkta insatser för äldres hälsa, såsom rehabilitering, Fysisk aktivitet på recept och hälsosamtal.

Kvinnor över 74 år diskrimineras inom sjukvården då de inte längre kallas till screening för bröstcancer. Ett land med ambitioner om jämställdhet får inte acceptera att kvinnor slutar få kallelse till screening just då man går in i en åldersgrupp där risken för bröstcancer ökar kraftigt.

Män drabbas idag då prostatacancer är den vanligaste cancerformen bland svenska män. Forskning har visat att många liv skulle kunna räddas genom allmän screening för prostatacancer, vilket skulle leda till att fler fick diagnos och vård i tid. SKPF menar att det är hög tid att ta fram ett allmänt screeningprogram för detta.

Äldres möjlighet att vaccinera sig beror på plånbokens tjocklek och var i landet de bor. Så får det inte vara i Sverige. I vissa regioner kan bara de som kan avvara tusentals kronor skydda sig mot dessa potentiellt farliga och vårdkrävande sjukdomar. Det beror på att det i dag saknas ett nationellt vaccinationsprogram för äldre. SKPF menar att ett sådant är helt nödvändigt. Alla partier, som vid Äldreriksdagen 2025, sade sig ställa upp på vaccinationsprogrammet, måste ta ansvar och fatta beslut om ett sådant program.

4.2 Läkemedel

Möjligheten att ta livsviktiga mediciner ska inte påverkas av plånbokens tjocklek. Högkostnads-skyddet för receptbelagda läkemedel har försämrats, och det slår direkt mot äldre och kroniskt sjuka. Det riskerar att människor inte har råd att hämta ut läkemedel som ordinerats. För god läkemedelsförsörjning, så att äldre verkligen får sin medicin, krävs insatser för att minska brist-situationer och för trygghet i att det finns mediciner.

Läkemedel är en stor kostnad för många äldre. År 2025 höjdes högkostnadstaket kraftigt vilket drabbar äldre, med små marginaler. Det har lett till att många äldre inte hämtar ut sina mediciner, något som i sin tur leder till ökat behov av vård och omsorg.

4.3 SKPF Pensionärerna arbetar för:

- En nationell kommission ska tillsätts för att ta fram förslag som leder till minskade sociala och regionala skillnader i vård och omsorg. Lika vård på lika villkor i hela landet och för alla åldersgrupper.
- Förstärkt och samlad vårdkedja för äldre samt geriatrisk kompetens i såväl närsjukvården som inom slutenvård.
- En vård där Trygg hemgång sätts i fokus - Samverkan och vårdplanering måste vara självklar mellan sjukhuset, närsjukvården, färdtjänst och kommunens hemtjänst.
- Screening för bröstcancer hos kvinnor äldre än 74 år och program för screening av prostatacancer behöver införas.
- En stärkt och utvecklad närsjukvård i kommunerna som har resurser att möta äldres större behov.
- Förstärkta resurser för rehabilitering, hälsosamtal och fysisk aktivitet på recept i en utbyggd närsjukvård.
- Förverkliga det nationella vaccinationsprogram som SKPF har föreslagit.
- Att taket för högkostnadsskyddet för läkemedel sänks.
- Trygga äldres hälsa och säkerhet med regelbundna läkemedelsgenomgångar.

4.4 Tänderna – verkligen en del av kroppen

Alltför länge har äldres munhälsa avgjorts av plånbokens tjocklek. Bland förbundets medlemmar finns de som avstått från tandvård på grund av kostnaderna. En reform för billigare tandvård för dem över 67 år är beslutat och SKPF välkomnar detta. Men mer behöver göras om tänderna verkligen ska ses som en del av kroppen.

Tillgången till tandvård är ojämlig över landet på grund av att det i vissa regioner råder stor brist på personal. Fördelningen av tandläkare och tandhygienister är ojämn. Detta måste vara en del av basal hälso- och sjukvård som kommer patienterna till del efter behov. Då måste också ekonomisk fördelning till detta göras så att man kan bedriva en god tandvårdsverksamhet i hela Sverige.

4.5 Vänd psykisk ohälsa till hälsa och välmående

Rätten till god hälsa för äldre måste också handla om en psykisk hälsa. Att människan är en hel varelse där både fysisk och psykiska faktorer påverkar varandra måste vara en kunskap som styr vården.

SKPF anser att det är viktigt att primärvården är ingången för alla behov av vård. Enklare och mindre komplicerat, där enklare vårdbehov kan omhändertas, oavsett vilken åkomma det gäller ska hanteras av primärvården. Det blir enklare för patienterna och det spar sannolikt vårdresurser. Den som har fysiska och psykiska vårdbehov ska kunna vända sig till en instans och inte flera.

Det är angeläget att utveckla samverkan över olika discipliner och området psykisk hälsa kräver mer av samverkan. Att arbeta i team är nödvändigt. Här är kommunernas insatser viktiga och något som kräver samarbete med närsjukvården.

SKPF anser att kunskapen om psykisk ohälsa men också kopplingen psykisk ohälsa och fysisk ohälsa måste bli bättre i alla delar av hälso- och sjukvården. Gemenskap med andra skapar en mening med livet som är viktig för ett psykiskt välbefinnande.

I samtal med våra medlemmar visar det sig ofta att ofrivillig ensamhet driver på psykisk sjukdom. Där är stödet till pensionärsorganisationernas verksamhet en väldigt viktig del för att bryta den ofrivilliga ensamheten. Att förbättra den psykiska hälsan hos äldre kräver insatser för att äldre ska kunna mötas, även fysiskt och inte enbart i digitala satsningar mot ensamhet.

Bredvid våra äldre finns oroliga anhöriga. Den äldres problem och ibland problem att få rätt vård och omsorg leder givetvis till oro men också sjukdom för de anhöriga. SKPF ser ökade satsningar på stöd till anhöriga som väldigt väsentliga.

4.6 Äldres välmående och hälsa handlar också om maten

SKPF vill att frågor om äldres välmående och hälsa kopplat till nutrition får större uppmärksamhet. Forskning och klinisk erfarenhet visar att en betydande andel äldre som skrivs in i geriatrisk vård redan är undernärda, vilket pekar på att problemen ofta upptäcks sent och först när ohälsan blivit allvarlig.

Många äldre kämpar med låg pension, ensamhet eller bristande stöd i vardagen. För den som får mat via hemtjänst eller äldreomsorg är det inte självklart att råden går att följa. När äldre inte får i sig tillräckligt med mat är det ofta ett systemproblem, inte ett personligt misslyckande.

SKPF menar att måltiden måste ses som en del av omsorgen – inte som en kostnad. Maten handlar också om gemenskap, igenkänning och livsglädje. Därför är det viktigt att staten behöver ta större ansvar så att kvaliteten inte beror på var du bor. Därtill krävs förståelse att kommuner och regioner i sina verksamheter uppmärksammar mat och nutrition. Mat är mer än näring. Det är en del av ett värdigt liv. SKPF fortsätter driva på för att äldre ska få den mat och omsorg de har rätt till.

4.7 SKPF Pensionärerna arbetar för:

- En reformering av tandvården så att tänder räknas som en del av hälso- och sjukvården.
- Fler åtgärder för att minska sociala och regionala skillnader i tandvården.
- Långsiktiga satsningar på alla samhällsnivåer så att vi kan vända psykisk ohälsa till hälsa och välmående, också för äldre.
- Höja statens stöd till pensionärsorganisationerna. Det är det viktigaste stödet för att bryta äldres ofrivilliga ensamhet.
- Hela vårdkedjan måste få ökade kunskaper om och samverka för att äldres undernäring ska vändas till välmående och bättre hälsa.

4.8 En äldreomsorg som utgår från behov, rättigheter och värdighet

SKPF arbetar för en äldreomsorg som är likvärdig över landet, som sätter individens behov först, som ges därför att den äldre har rätt till det och som är en värdig omsorg där människovärdet är utgångspunkten.

Idag är vi långt ifrån den äldreomsorgen. Vård och omsorg för äldre präglas av fragmentering, bristande kontinuitet och ojämna kvalitet mellan kommuner och mellan regioner. Trots reformambitioner som God och nära vård och den nya förebyggande socialtjänstlagen når insatserna inte alltid äldre i praktiken.

Personalbrist, kortsiktig finansiering och svag samordning mellan vård och omsorg slår direkt mot trygghet och patientsäkerhet. Samtidigt brister det i förebyggande insatser såsom fallprevention, hälsosamtal, fysisk aktivitet och vaccinationer.

Äldre får inte alltid den omsorg de behöver på grund av brister i äldreomsorgens bemanning. Andelen omsorgspersonal som är utbildade undersköterskor är för låg. Tillgången till personal med rätt kompetens är och kommer att vara ett stort problem under lång tid framöver. SKPF vill därför se rejäla satsningar på kompetensutveckling, karriärutveckling i vård och omsorgsyren och genom det öka attraktiviteten i att jobba i vård och omsorg.

Äldre med hemtjänst får ständigt besök av nya, okända ansikten från hemtjänsten. Det påverkar tryggheten och säkerheten för de äldre.

Äldre som bor på särskilt boende anpassar ofta sina krav och förväntningar på omsorgen efter personalens förutsättningar. Det gör att individuella behov och mänskliga rättigheter får stå tillbaka för att personalen inte har tid.

Glappet mellan behov och resurser inom äldreomsorgen har vuxit under lång tid. Varken äldreomsorgens kostnader eller bemanning har utvecklats i takt med antalet äldre. Detta drabbar äldre som behöver omsorg såväl som deras anhöriga.

Många pensionärer ägnar mycket tid och kraft åt att ge vård och omsorg åt någon närstående förälder eller partner, och det kan påverka deras hälsa och livskvalitet negativt. Det är en av de mest oroande samhällstrenderna att anhöriga förväntas ta ett ännu större ansvar för omsorgen om nära och kära. Utvecklingen sker parallellt med att den offentliga finansieringen inte är tillräcklig. Det är en utveckling som äldre själva säger nej till. Enligt en medlemsundersökning som SKPF låtit genomföra är mer än åtta av tio äldre negativa till ökat anhörigansvar.

En konsekvens blir att de som har råd kan köpa sina insatser genom exempelvis privata rut-tjänster medan den som inte har råd lämnas utan. Samhället måste hålla ihop och måste ta ansvar för allas rätt till en god omsorg.

Därför är också kravet på skärpning och nivåhöjning av rätten till insatser för äldre så viktig. Äldre som behöver äldreomsorg ska idag bara få omsorg som ger dem "skäliga levnadsförhållanden", enligt den nya socialtjänstlagen. SKPF har länge drivit och fortsätter driva på för att äldre ska ges "goda levnadsvillkor".

Det är självklart att äldre har rätt att kunna kommunicera, göra sig förstådda och förstå det språk som talas inom vård och omsorg. Krav att kunna svenska inom äldreomsorgen görs bäst med breda satsningar på tillräcklig bemanning och kompetensutveckling för de anställda. Genom att införa ett språkrav, erbjuda stöd via språkbud och att samtidigt förbättra arbetsvillkoren kan vi skapa en robust och likvärdig äldreomsorg över hela landet.

4.9 SKPF Pensionärerna arbetar för:

- En jämlik, sammanhållen och förebyggande vård och omsorg för äldre, oavsett bostadsort.
- Stärkt rättigheterna för äldre att få omsorg efter behov. En särskild äldreomsorgslag behövs i Sverige.
- En kommande FN-konvention om äldres rättigheter måste göras till svensk lag.
- Ökad kontinuitet, rätt och tillräcklig bemanning och geriatrisk kompetens i både primärvård och äldreomsorg.
- En långsiktig finansiering av äldreomsorgen med tydliga kvalitetskrav.
- Att genom lagstiftning säkerställa äldres inflytande genom starka och reellt påverkande pensionärsråd i alla kommuner och regioner.

- Införandet av nationella bemanningsriktlinjer som omfattar krav på:
 - Ett lägsta antal heltidsanställda per äldre
 - Heltidsarbete ska vara norm
 - Krav att det är personal med rätt utbildning
- Permanenta äldreomsorgslyftet.
- Att stärka det förebyggande arbetet genom fallprevention, hälsosamtal, fysisk aktivitet och sammanhållna vaccinationsprogram.
- Öka tillgången till platser på särskilda boenden så att äldre inte tvingas vänta orimligt länge på att flytta in.
- Nationell styrning måste göras så att äldre som har insatser får behålla ett större belopp när kommunen tagit betalt för mat, omsorg med mera, genom ett högre så kallat förbehållsbelopp.

4.10 Bygg bostäder och samhällen där äldre får plats

Att få bo i en bra och funktionell bostad som man har råd med, borde vara en rättighet för alla, också för äldre. Kommunerna har skyldighet och ansvar att producera bostäder för äldre, både ”vanliga bostäder” och i form av särskilda boenden.

Ett tillgängligt, äldrevänligt samhälle måste byggas så att bostadsområdet och dess omgivning tar hänsyn till äldres behov. Fungerande service och kollektivtrafik, närhet till natur- och kulturupplevelser, rörelse samt bostadsområden som stimulerar möten mellan människor är sådana inslag i en verkligt social bostadspolitik.

I dag saknar Sverige en nationell social bostadspolitik som inkluderar äldres behov. Det finns inte heller statliga investeringsstöd. En konsekvens är att det byggs för få bostäder som passar äldre och deras plånböcker. Samtidigt växer antalet äldre, inte minst de över 80 år, i befolkningen. Bostadspolitiken är i praktiken inte anpassad för en åldrande befolkning. Men den måste vändas och vridas så att vi bygger både bostäder och samhällen där äldre räknas, där äldre får plats.

Äldre möter en falsk valfrihet: att bo kvar i en otillgänglig bostad eller flytta till något som inte finns eller inte går att betala. Bristen på trygghets- och seniorbostäder är omfattande, särskilt i mindre och medelstora kommuner. Ekonomiska hinder, ålderism på hyresmarknaden och bristande kommunal planering låser fast människor i olämpliga boenden.

Bostadsområden är inte alltid anpassade efter äldres behov. Rätt utformade kan närmiljöer där äldre bor främja sociala och hälsofrämjande aktiviteter. Gemensamma lokaler kan göra det lättare att träffas.

Många befintliga bostäder är inte tillgänglighetsanpassade. Exempelvis saknas hiss i ungefär hälften av flerbostadshusen i landet. Det påverkar livskvaliteten och tryggheten, men också möjligheten att ta sig ut och träffa vänner eller gå och handla.

4.11 SKPF Pensionärerna arbetar för:

- En nationell social bostadspolitik som tar utgångspunkt i äldres behov av trygghet, tillgänglighet, kultur och gemenskap.
- Att fler senior- och trygghetsbostäder byggs i hela landet, med statligt ansvar och långsiktiga investeringsstöd.
- Allmännyttiga och andra bostadsföretag måste tillsammans med kommuner och med statlig medfinansiering ta ansvar för upprustning och en anpassning till tillgängliga bostäder av befintligt bostadsbestånd.

- Pension och pensionärens totala ekonomi ska alltid räknas som fullgod inkomst vid prövning för hyreskontrakt. Åldersdiskriminering på bostadsmarknaden är inte acceptabelt.
- Att stärka äldres inflytande över bostadsplanering genom obligatoriska pensionärsråd och lokalt samråd.
- Ett ökat samarbete mellan förbundet och hyresgäströrelsen är angeläget för att stärka äldres ställning.
- Tillgänglig kollektivtrafik till en kostnad som äldre har råd med är viktigt för att få vardagen att fungera. Det kräver att också kollektivtrafiken fungerar i hela landet.

5. Ett digitalt samhälle som är till för alla

5.1 AI och välfärdsteknik – Utgå från människans behov

De allra flesta pensionärer är digitala och använder internet och olika tekniska lösningar i sin vardag. Samhället utvecklas och moderniseras. I det nya samhället måste, oavsett teknik, även de äldre ha en given plats, tillgång och tillgänglighet, delaktighet och involvering.

Det finns fortfarande grupper äldre som befinner sig i digitalt utanförskap. De riskerar att hamna utanför samhällets gemenskap och att förlora sin självständighet när allt fler vardagliga sysslor, som att betala räkningarna och bilparkeringen eller att boka en läkartid, kräver digital kompetens.

Äldres tillgång till välfärdsteknik inom äldreomsorgen är ojämlik. Olika kommuner har kommit olika långt när det gäller införandet av exempelvis digital natttillsyn, läkemedels-robotar och rörelselarm. Skillnader i avgifterna för att få del av olika tekniska lösningar adderar också till ojämlikheten. Personalen har inte alltid tillräcklig kompetens för att hantera den nya tekniken. Politiker såväl nationellt som lokalt har en stor tilltro till att personalbristen kan lösas med hjälp av olika digitala tjänster och verktyg. För äldre finns det risker med utvecklingen: mänsklig kontakt kan till stor del komma att ersättas av teknik, vilket kan leda till ökad ensamhet och isolering. Tekniken kan också upplevas som otrygg av den som inte är van.

AI-system i offentlig sektor riskerar att diskriminera äldre. Äldre har inte heller alltid inflytande över AI-beslut som fattas inom regioner och kommuner. E-tjänster inom vården upplevs som krångliga av många, inte bara av äldre. Det gör att personer avstår från att boka läkarbesök. Samtidigt kan digitala lösningar öka tillgängligheten och förenkla för de som ofta behöver vård.

5.2 SKPF Pensionärerna arbetar för:

- Att digitalisering och AI i välfärden alltid utgår från principen människa före teknik.
- Att försvara rätten till frivillighet, begriplighet och likvärdiga analoga alternativ i all offentlig service.
- En jämlik digital infrastruktur så att äldres tillgång till välfärdsteknik inte avgörs av kommunens ekonomi.
- Tydliga etiska ramar för AI i äldreomsorgen med fokus på integritet, transparens och mänsklig kontroll.
- Höjd digital kompetens hos både äldre och omsorgspersonal.
- Förbättrade hjälpmedel, lika över landet, genom nationella riktlinjer och se till att det ingår i hälso- och sjukvårdens högkostnadsskydd.

5.3 Alla äldre har rätt till säkerhet och trygghet

SKPF arbetar för att alla äldre ska få en trygg vardag. Så ska det vara oavsett om det handlar om utsatthet för digitala brott, risk att ramla och skada sig i en fallolycka eller om man som äldre, inte sällan kvinnor, utsätts för våld. Kring frågan om att kunna känna sig säkra och trygga ligger också det negativa som drabbar en äldre person som lever i ofrivillig ensamhet.

Bedrägerier mot äldre har blivit ett systemhot mot tryggheten. Digitala betalningar, Bank-ID och social manipulation utnyttjas av kriminella nätverk. Konsekvenserna är inte bara ekonomiska utan också psykiska: skam, otrygghet och minskat deltagande i samhället. Skyddet är idag splittrat mellan banker, myndigheter och kommuner. SKPF menar att det inte är de äldre själva som har ansvaret för bedrägerierna.

Ett större ansvar måste tas av samhället, bland annat genom spridning av kunskap och information men också genom att bankerna följer domar och beslut som lägger större ansvar på bankerna och som ger fler drabbade personer möjlighet att få tillbaka sina pengar.

Äldre personer är en grupp som är särskilt utsatt för våld. De utsätts för våld i parrelationer, av närstående, men också av personal inom vården och omsorgen. Våldet kan vara fysiskt och psykiskt, men även ekonomiskt. Försummelse och vanvård är också en typ av våld. Den kunskap som finns om våld mot äldre måste användas mer aktivt och där den är bristfällig krävs förbättringar. Stödet till de som utsätts behöver bli bättre. Det måste främst göras genom att samhället aktivt stöttar och ekonomiskt ger tillräckligt stöd till oberoende organisationer som Riksorganisationen för kvinno- och tjejjourer i Sverige (ROKS) och Unizons Kvinnojourer (Unizons) arbete mot mäns våld mot kvinnor.

Det finns stora brister i information och tillgänglighet när det gäller äldres möjligheter att sätta sig i säkerhet i skyddsrum i händelse av krig. I en tid med allt större oro och risker för väpnade konflikter måste skyddsfrågan fortsätta ses över, utifrån äldres behov av tillgängliga och närbelägna skyddsrum.

Varje år faller över 100 000 äldre så illa att de behöver uppsöka sjukvården. Detta trots att många fall kan förebyggas med forskningsbaserade metoder.

5.4 SKPF Pensionärerna arbetar för:

- Ett stärkt samhälleligt ansvar för att förebygga och stoppa bedrägerier mot äldre.
- Banker, betaltjänstleverantörer och digitala plattformar ska få ökade krav för åtgärder mot bedrägerier.
- Förebyggande information och stöd mot bedrägerier som når äldre i vardagen, både analogt och digitalt.
- Att brottsutsatta äldre får rätt till stöd, upprättelse och trygghet efter brott.
- Samhället ska synliggöra och lyfta de oberoende funktioner inom civila samhället som redan finns för anmälan av våld och övergrepp, såsom ROKS och Unizon.
- Stäng inte ute äldre från betalningar – Se till att samhället fungerar med kontanter.
- Sveriges kommuner och regioner måste tillsammans med staten se över och garantera en fungerande äldreomsorg vid kriser och krig.
- En nollvision behövs när det gäller fallskador. Det kräver också aktiva åtgärder, såsom kommunala handlingsplaner, fixartjänster och ett nationellt mål.

6. Involvera alla. Ta tillvara livslång erfarenhet

6.1 Delaktighet och rättigheter också för pensionärer

Om samhället ska ha en verklig demokrati så förutsätter det att vi pensionärer ges inflytande, tillåts vara delaktiga och på allvar får påverka beslut.

Den som lämnat arbetslivet är fortfarande en viktig resurs i samhället. Men möjligheterna att bidra med sina kunskaper och erfarenheter brister. Ett exempel är kommunernas och regionernas pensionärsråd, som inte är obligatoriska. Dessutom är de ibland mer kanaler för envägs-kommunikation från beslutsfattarnas sida, snarare än forum för diskussion och påverkan.

Äldre är kraftigt underrepresenterade i Sveriges riksdag. Omkring tre av tio väljare har fyllt 65 år, men bland riksdagsledamöterna är andelen bara några få procent. Det gör att samhället går miste om äldre kunskaper och erfarenheter, samt att frågor som är viktiga för äldre tenderar att hamna i skymundan. I den lokala politiken däremot är äldre representerade i högre grad.

Äldre personer har samma mänskliga rättigheter som alla andra. Samtidigt normaliserar ålderismen de brister som redan finns och bidrar till att äldre osynliggörs. Det måste till kraftfulla åtgärder som kan stoppa diskriminering på grund av ålder i hela samhället.

För att stärka äldres rättigheter och samtidigt stoppa åldersdiskrimineringen tror SKPF Pensionärerna att en särskild FN-konvention för äldres rättigheter behövs som arbetas fram med svenskt deltagande och ratificeras av Sverige. En viktig del i detta är att pensionärsorganisationerna måste vara delaktiga i övervakningen av hur Sverige lever upp till och förverkligar en sådan konvention.

Ofta framställs äldre som enbart vård- och omsorgstagare och ”problem” snarare än aktiva samhällsmedborgare med erfarenheter, kompetens och initiativrikedom. SKPF ser en FN-konvention som ett viktigt instrument för att olika samhällsaktörer, inte minst public service mediekkanaler, medverkar till en förändrad och mer positiv syn på äldre i samhället.

Sverige ska 2030 har förverkligat FN:s hållbarhetsmål i Agenda 2030. I den deklaration som finns till agendan lyfts äldre fram som en viktig målgrupp. ”Ingen ska lämnas utanför” måste alltså handla om oss äldre. I Sverige utgör de äldre cirka 20 procent av befolkningen. SKPF vill se en riktigt slutspurt så att äldres levnadsvillkor lyfts fram de sista åren av Agenda 2030-arbetet. Utan det perspektivet når vi aldrig ett hållbart samhälle.

6.2 SKPF Pensionärerna arbetar för:

- En särskild FN-konvention för äldres rättigheter arbetas fram med svenskt deltagande och ratificeras av Sverige.
- Att pensionärsorganisationerna får ett konventionsbundet mandat att delta i övervakning och uppföljning av hur rättigheter enligt konventionen förverkligas i Sverige.
- Det ska med stöd av lagstiftning finnas aktiva och påverkande pensionärsråd i alla kommuner och regioner.
- Kraftfulla och effektiva åtgärder måste sättas in för att stoppa diskriminering på grund av ålder var det än förekommer.
- Andelen äldre ledamöter i riksdagen och andra beslutande församlingar ska vara i relation till äldres andel av befolkningen.
- Slutspurta Agenda 2030-arbetet genom att verkligen lyfta äldres frågor i hållbarhetsarbetet.
- En viktig del av samhället är kulturen. Satsningar måste göras för äldres rätt och möjlighet att delta i kulturlivet.

7. SKPF Pensionärerna – en viktig påverkanskraft

- så kan vi förverkliga programmets mål och förslag

SKPF tar sikte på framtiden med det här programmet. Det är tänkt att staka ut en väg mot vår vision om ett bättre Sverige – också för den som är pensionär. Hur mycket av våra förslag som kommer att förverkligas bestäms av hur väl vi lyckas påverka och bilda opinion. Görs inte det så blir programmets kloka texter och goda förslag inte något som Sveriges pensionärer ser i sin vardag.

Det är styrkan i förbundet, i form av medlemsantal, aktiviteter och synlighet, som avgör. Därför sätter vi ambitionen att SKPF ska vara förstahandsvalet för den som vill gå med i en pensionärsorganisation. Det är ett högt ställt mål.

Samtidigt är förbundet redan idag en ovärderlig källa till kunskap och erfarenhet om de frågor som svenska folket alltid ser som viktigast när man röstar. Valfärden i form av pensionerna. Valfärden i form av god äldreomsorg, tillgänglig sjukvård och läkemedel man har råd med. SKPF medlemmar har ofta tillbringat yrkeslivet i välfärdsyrken. SKPF:s medlemmar vet vad vi pratar om när de viktigaste samhällsfrågorna ska lösas.

SKPF Pensionärerna är idag etablerat i Sverige. Vi finns i många kommuner över hela landet och i regionerna. Samtidigt behöver vi göra mer för att också finnas i kommuner där vi idag saknar lokal organisation. Det ger också förutsättningar att finnas med i alla de pensionärsråd som måste finnas i kommuner och regioner.

Det nordiska samarbete är viktigt för oss. SKPF ingår i Nordiska samarbets-kommittén tillsammans med PRO, Faglige Seniorer från Danmark, Landsfelag Pensjonist från Färöarna, Landsamband Eldri Borgara från Island, Pensjonistförbundet från Norge samt Pensionstagarnas centralförbund och Pensionärerna från Finland.

Kommitténs uppgift är att uppmärksamma de nordiska ländernas situation när det gäller pensionärens ekonomiska och sociala förhållanden samt äldres vård och omsorg. Genom det nordiska samarbetet är SKPF också med i Age Platform Europé.

För SKPF Pensionärerna är kultur en bärande del av samhället. Så är det också med folkbildning och studier, genom ett verkligt livslångt lärande. Vår förmåga att vinna stöd för våra förslag förstärks med ett aktivt kulturliv i både samhället i stort, där och när äldre möts, men också i vårt eget förbund. Kulturen ska vara fri och det kräver också att ett samhälleligt stöd finns till kultur och folkbildning.

7.1 SKPF Pensionärerna arbetar för:

- Att förbundet etablerar sig som förstahandsvalet för den som söker medlemskap i en pensionärsorganisation.
- Att utvecklas till en stark medlemstyrd kraft och röst i samhället för Sverige pensionärer.
- Beslutsfattare på alla nivåer ska se SKPF som en resurs och tillgång i beslutsfattande utifrån vår breda erfarenhet från välfärdsyrken.
- Den nordiska välfärdsmodellen. Den är viktig att utveckla och SKPF gör det i samarbete med pensionärsorganisationer inom Nordiska samarbetskommittén (NSK).

- Att vara en stark kraft och ett kunskapsnav när en ny FN-konvention om äldres rättigheter ska övervakas och följas upp på både nationell, regional och lokal nivå och i relation till berörd FN-kommitté.
- Kultur och livslångt lärande genom folkbildning är en nödvändig del av det svenska samhället som måste komma äldre till del på samma villkor som andra i samhället.
- Statliga stödet till folkbildningen måste återställas.

Sveavägen 68, Box 3619, 103 59 Stockholm
010-222 81 00 • info@skpf.se • www.skpf.se